

В. В. Юрченко, канд. юрид. наук,
приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу
вул. Антоновича, 18, Київ, 01024, Україна
e-mail: notar4340@gmail.com
ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0004-4980-4859>

ЛЮДИНОЦЕНТРИЧНА КОНЦЕПЦІЯ ЯК ПІДГРУНТЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНО-ЮРИДИЧНИХ МЕТОДІВ У ДОСЛІДЖЕННІ ІНСТРУМЕНТІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Стаття присвячена розгляду людиноцентричної концепції як підґрунтя застосування спеціально-юридичних методів у дослідженні інструментів публічного адміністрування.

Автором стверджується, що спеціально-юридичні методи наукового пізнання забезпечують цілісне дослідження інструментів публічного адміністрування. Так, історико-правовий метод відтворює динаміку їх становлення, системно-структурний – виявляє внутрішню організацію та відповідність людиноцентричним орієнтирам, конкретно-дедуктивний і соціологічний, у свою чергу, дозволяють поєднати доктрину з практикою. Натомість формально-юридичний метод гарантує якість нормативного матеріалу, а метод правового моделювання відкриває можливості для прогнозування й оптимізації адміністративно-правового регулювання в означеній сфері правовідносин.

Підкреслено, що в умовах людиноцентричної парадигми кожен із розглянутих методів набуває додаткового виміру. Зокрема, об'єктом аналізу стає не лише ефективність адміністративно-правового механізму як такого, а й його здатність забезпечувати пріоритет прав, свобод та законних інтересів особи. У такій логіці будь-який спеціально-юридичний метод виступає засобом оцінки того, наскільки конкретний інструмент публічного адміністрування відповідає конституційним цінностям і сприяє реальній реалізації адміністративно-правового статусу особи.

Обґрунтовано, що комплексне застосування спеціально-юридичних методів дозволяє отримати цілісне уявлення про функціонування інструментів публічного адміністрування, поєднуючи історичний і порівняльний аналіз, структурно-функціональний розгляд, дедуктивну логіку, соціологічну верифікацію, формально-юридичний аналіз і моделювання перспектив подальшого розвитку цього інституту. Підкреслено, що таке поєднання забезпечує внутрішню несуперечливість, системність і прикладну значущість дослідження.

Ключові слова: інструменти публічного адміністрування, людиноцентризм, метод правового моделювання, соціологічний метод, спеціально-юридичні методи, системно-структурний метод, формально-юридичний метод, історико-правовий метод, конкретно-дедуктивний метод.

Постановка проблеми. Очевидним є те, що сучасний розвиток адміністративно-правової доктрини відбувається в умовах постійного перегляду її методологічних засад та переосмислення ціннісних орієнтирів. Однією з ключових тенденцій останніх десятиліть стало утвердження людиноцентризму як концепту та основи адміністративно-правового регулювання, яка вимагає зміни сутнісної

парадигми, зміст якої передбачає перехід від державоцентричного підходу в організації публічної влади – до пріоритету прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина. Проте, попри наявність ґрунтовних досліджень у сфері філософсько-правових підходів до засад публічного адміністрування, недостатньо розробленим залишається питання інтеграції цієї концепції у площину спеціально-юридичних методів аналізу інструментів діяльності публічної адміністрації.

Певна складність у цьому питанні полягає в тому, що спеціально-юридичні методи пізнання традиційно розглядаються крізь призму формально-логічних і техніко-правових завдань (аналіз нормативних актів, структурно-системне вивчення правових інститутів, правове моделювання тощо), що нерідко призводить до їхньої відчуженості від сформованих наукою аксіологічних орієнтирів у праві. У результаті вони виконують роль лише «технічного інструментарію», позбавленого власного ціннісного підґрунтя. Це безумовно ускладнює реалізацію базового завдання адміністративного права – забезпечення правового статусу людини та її ефективного захисту в публічно-правових відносинах.

Саме тому, на наше переконання, виникає цілком реальна потреба в концептуальному поєднанні людиноцентризму як ідеології сучасного адміністративного права зі спеціально-юридичними методами дослідження. Таке поєднання, вочевидь, дозволить перетворити останні з технічних засобів аналізу на ціннісно орієнтовані методи, здатні не лише досліджувати правові засади інструментів публічного адміністрування, а й оцінювати їхню ефективність через призму відповідності правам і свободам людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науці адміністративного права людиноцентризму, як філософсько-правовій основі публічного адміністрування приділяється суттєве значення. Класики та сучасні представники адміністративно-правової науки (В. Б. Авер'янов [1], П. С. Лютиков [2], Р. С. Мельник [3], Є. В. Курінний [4], О. В. Білоус [5], В. В. Юровська [6], А. Б. Маслова [7] та ін.) по-різному визначають місце цієї концепції в адміністративно-правовій доктрині, однак у цілому вони сходяться на тому, що вона має стати ключовим методологічним та ідеологічним орієнтиром розвитку галузі адміністративного права.

У своїх наукових працях дослідники обґрунтовують потребу подолання державоцентричної моделі адміністративного права, переосмислення його принципів і предмета регулювання, посилення ролі процедур та гарантій прав особи, а також інтеграції ключових засад вказаного концепту як методологічної основи реформування публічної адміністрації.

Водночас варто зауважити, що саме в контексті розуміння людиноцентричної концепції як методологічного підґрунтя застосування спеціально-юридичних методів у дослідженні інструментів публічного адміністрування ця проблематика досі майже не була предметом ґрунтовного наукового аналізу.

Метою статті є розгляд людиноцентричної концепції як підґрунтя застосування спеціально-юридичних методів у дослідженні інструментів публічного адміністрування.

Виклад основного матеріалу. Слід зауважити, що людиноцентризм постає не лише як філософсько-правова ідея, а й як концептуальне підґрунтя, що визначає

сенсові пріоритети, критерії оцінки та напрями адаптації спеціально-юридичного інструментарію до завдань публічного адміністрування. Варто відзначити, що як слушно вказується дослідниками зазначеної проблематики, справедливим буде вказати, що людиноцентристське призначення адміністративного права було сформовано в науковій літературі задовго до набуття Україною незалежності [8, с. 39]. Відповідні підтвердження можна віднайти у працях таких видатних дослідників, як А. І. Єлістратов [9, с. 129], М. П. Карадже-Іскров [10, с. 28, 29-30], Ю. Л. Панейко [11, с. 120, 139], О. Ф. Євтихіїв [12, с. 10; 13, с. 92].

Із проголошенням незалежності, прийняттям Конституції України, еволюційним, хоча й неквапливим темпом концепт людиноцентризму потроху почав впроваджуватися в адміністративно-правові дослідження. Без перебільшення, справжнім ідеологом трансформації адміністративно-правової доктрини став В. Б. Авер'янова, на думку якого, необхідність концептуального перегляду характеристики предмета адміністративного права об'єктивно підтверджується закономірностями суспільного розвитку і, зокрема тим, що в сучасних умовах має змінитися сама ідеологія виконавчої влади: від «владарювання» держави над людиною і суспільством – до «служіння» держави інтересам людини і суспільства. Відповідно, як підкреслював видатний вчений, все більше коло відносин у сфері здійснення публічної влади набуватиме ознак, невластивих «класичній» природі управління, котра традиційно характеризується усталеною формулою «влада-підкорення» [14, с. 165].

Видатний вчений-адміністративіст узагальнено визначив у зазначеному контексті основні завдання розвитку адміністративно-правової науки, зокрема: нова адміністративно-правова доктрина передбачає суттєву зміну розуміння суспільної (соціальної) цінності галузі адміністративного права; важливим напрямом розвитку нової адміністративно-правової доктрини є переосмислення принципів адміністративного права; під час формування нової адміністративно-правової доктрини на началах людиноцентристської ідеології першочергового значення набуває концептуальна позиція, що заперечує тлумачення предмета регулювання адміністративного права головним чином через призму відносин державного управління; переоцінювання одного із ключових постулатів радянської юридичної науки – про визнання домінуючим типом адміністративно-правового відношення так званого «владовідношення», яке здійснюється за схемою «влада – підкорення»; переосмислення ряду радянських стереотипів щодо ролі та місця людини в суспільстві, форм її участі у прийнятті рішень державними органами, формуванні державної політики та ін.; подолання наявного у багатьох фахівців недооцінювання ролі процедур у діяльності органів публічної адміністрації, насамперед у частині їх взаємовідносин із громадянами; приділення особливої уваги зворотному зв'язку соціального середовища та управління [1, с. 88-91; 13, с. 93-94].

У свою чергу, Р. С. Мельник вказує, що людиноцентризм повинен стати не просто доктринальною ідеєю – він має перетворитися на спосіб життя українського народу і безальтернативний принцип функціонування влади. Подібно до того, як свого часу це здійснив В. Б. Авер'янов, Р. С. Мельник також запропонував власне бачення кола завдань, що постають перед концепцією людиноцентризму. До них, зокрема належать: забезпечення соціально-правової

трансформації суспільства та держави, спрямованої на перетворення приватних осіб на громадян – вільних і відповідальних особистостей; подолання у свідомості приватних осіб уявлення про власну роль як лише «гвинтика» державного механізму; сприяння формуванню насамперед норм адміністративного права, які зобов'язували б державу діяти виключно в інтересах приватних осіб; виконання функції сполучної ланки між принципом верховенства права та його практичною реалізацією; втілення у життя сформульованої свого часу Ф. Рузвельтом ідеї про те, що «обов'язок держави перед громадянином – це обов'язок слуги перед господарем» [15, с. 26].

Водночас Є. В. Курінний зауважує, що застосування людиноцентристської ідеології у її «чистому» (рафінованому) вигляді є малоперспективним. На його думку, оновлення адміністративного права України доцільно здійснювати в межах тривимірної системи соціальних координат – «людина», «суспільство», «державна». Дослідник підкреслює, що в сучасних умовах «перезавантаження» процесу реформування українського адміністративного права має відбуватися через органічне поєднання та комплексне дослідження природи взаємодії цих трьох ключових соціальних елементів. Такий підхід фактично трансформує людиноцентризм у соціоцентризм – тріаду соціальних пріоритетів, що за своєю ієрархічною значущістю зберігає вищевказану послідовність. При цьому соціоцентризм пропонується розглядати як модифіковану та адаптовану до сучасних українських реалій форму людиноцентристської ідеології, здатну ефективно вирішувати складні й специфічні соціальні проблеми держави. Як підкреслює Є. В. Курінний, запропонований тривимірний соціальний формат сприятиме не лише глибокій інтеграції (фактичному «вживленню») оновленого адміністративного права у сучасні суспільні процеси, але й їх гарантованому спрямуванню у бажане та необхідне русло соціального розвитку [4, с. 7-8].

В. В. Юровська висловлює в цілому схожу точку зору, але за орієнтир змісту вказаної концепції вважає за необхідне визнавати інші конституційні положення. Зокрема, на її думку, людиноцентризм як нова концепція адміністративного права полягає в забезпеченні та дотриманні у публічно-правовій сфері принципу верховенства права (правовладдя), забезпеченні спрямованості адміністративного права на пріоритет прав фізичних і юридичних осіб, забезпеченні дотримання конституційних принципів у всіх без винятку сферах суспільного життя [6, с. 87-89]. При цьому людиноцентристська концепція адміністративно-правової доктрини, як вона підкреслює, заснована на якісно нових, зорієнтованих на утвердження принципу верховенства права, підходах до дослідження вихідних ознак адміністративного права як галузі права, публічного адміністрування та його інститутів, суб'єктного складу адміністративно-правових відносин та їх адміністративно-правового статусу, усіх аспектів адміністративного та судового порядку вирішення публічно-правових спорів тощо [8, с. 124].

Найбільш точним та об'єктивним є підхід, запропонований А. Б. Масловою, яка вважає, що «концепція людиноцентризму, як ідеологія адміністративного права та/або адміністративно-правової науки не має чітко виписаної формули своєї категорії. Безумовно, такий висновок меншою мірою стосується доктрини, для якої фактично людиноцентризм є своєрідною методологією, про що досить детально нами описано в попередньому підрозділі. У контексті ж певної

ідеологічної основи адміністративного права як галузі права, підкреслюючи, що квінтесенція людиноцентризму у праві в цілому уособлена в положеннях ст. 3 Конституції України, відзначимо, що багатогранність цієї філософії аж ніяк не обмежується зазначеними положеннями Основного Закону. Вважаємо, що будь-яка норма, суть якої зводиться до переваги (в правильному розумінні цього слова) інтересів, прав і свобод людини над державними інтересами, є втіленням ідей людиноцентризму у праві і в адміністративному праві зокрема, а справедливе і правильне її (норми) застосування – є не що інше, як практичне впровадження зазначеної філософії в життя. Разом із тим, ми підтримуємо ідею про те, що людиноцентризм дозволяє досягти максимально можливої реалізації правового статусу людини в тих межах, в яких така реалізація не порушує прав і свобод інших суб'єктів права» [7, с. 127].

Отже, людиноцентризм у сучасному адміністративному праві постає не лише як філософсько-правова ідея, а як концептуальна основа, здатна визначати стратегічний вектор розвитку цієї галузі права та задавати ціннісні орієнтири для її оновлення. Очевидно, що людиноцентризм інтегрує історичний досвід, доктринальні напрацювання та актуальні потреби правової реальності, трансформуючись у практичний критерій оцінки ефективності інструментів публічного адміністрування. Отже, цілком логічним кроком після окреслення концептуальної основи є звернення до спеціально-юридичних методів пізнання, які здатні не лише конкретизувати ідею людиноцентризму в термінах галузевих категорій і адміністративних процедур, а й забезпечити її дієве втілення у правотворчій та правозастосовчій діяльності публічної адміністрації.

Історико-правовий, зокрема історико-порівняльний, метод у дослідженні інструментів публічного адміністрування дає змогу виявляти закономірності їх виникнення, еволюції та трансформації у контексті змін суспільно-правового середовища. Він забезпечує можливість співставлення загальних і специфічних стадій розвитку адміністративного права у різних правових системах, а також виявлення запозичень, які свідчать про спільність соціальних потреб та управлінських викликів у різних державах. Як влучно зазначає С. В. Шахов, одним із поширених методів історико-правового гносеологічного підходу є періодизація подій, що наповнюють конкретний відрізок часу трансформацій адміністративного права. «Унікальність цього методу полягає у тому, що тільки він уможливорює пізнання онтології правових зв'язків, закономірностей і тенденцій; встановлення передумов та умов виникнення, функціонування і розвитку явищ, що складають предмет дослідження правників-адміністративістів, на підставі аналізу, синтезу, узагальнень та інших операцій формально-логічного мислення відносно історичних фактів» [16, с. 135].

В аспекті людиноцентризму цей метод дозволяє простежити, як упродовж різних історичних епох змінювалося співвідношення державних та індивідуальних інтересів, а також яким чином у адміністративно-правовому регулюванні закріплювались пріоритети прав і свобод людини залежно від соціально-політичного чи економічного контексту.

Своєю чергою, системно-структурний метод застосовується для виявлення внутрішньої організаційної будови інструментів публічного адміністрування, способів їх взаємодії між собою та з іншими елементами системи публічної

адміністрації в цілому. Як зазначається у науковій літературі, цілісна система права як набір адміністративних та інших юридичних компонентів не вичерпує визначення змісту власних властивостей. Її важливим атрибутом залишається внутрішня структура системи права. Зазначені властивості пізнаються внутрішньою організацією компонентів у цілісність, тобто своєрідним способом взаємозв'язку, взаємодії утворюючих систему структур, наприклад, гіпотези, диспозиції та санкції як стандартних складових класичної структури норми адміністративного права; витрачених ресурсів та отриманого результату як базових координат ефективності зазначених норм [16, с. 125-126]. У рамках людиноцентричного концепту системно-структурний метод дозволяє оцінити, наскільки внутрішня будова інструмента публічного адміністрування сприяє досягненню його головної мети адміністративного права – забезпеченню реалізації адміністративно-правового статусу особи. Структурний аналіз виявляє не лише функціональну взаємопов'язаність елементів, а й те, чи узгоджені вони з ціннісними орієнтирами, закладеними в адміністративно-правовій доктрині, зокрема у її людиноцентричному вимірі.

Водночас, конкретно-дедуктивний метод ґрунтується на русі пізнання від загального до окремого, що дозволяє виводити висновки щодо окремих інструментів публічного адміністрування з базових принципів, концепцій і положень галузевої доктрини. Практична реалізація конкретно-дедуктивного методу часто передбачає перевірку сформульованих висновків на основі емпіричних даних, здобутих шляхом спостереження, експерименту або застосування інших інструментів збору інформації. Зокрема, у випадках, коли подібні суспільні відносини регулюються різними правовими нормами, зіставлення результатів їх застосування за умови контролю впливу інших факторів дозволяє визначити відносну ефективність кожної норми. Такий підхід дозволяє виявити, які нормативні конструкції найкраще відповідають поставленим цілям, зокрема в аспекті реалізації прав і свобод людини. У контексті людиноцентричної парадигми це означає, що кінцевим критерієм ефективності залишається здатність норми забезпечувати оптимальний баланс між інтересами держави та особи, з пріоритетом останньої.

Соціологічний метод у дослідженні інструментів публічного адміністрування слугує важливим містком між теоретичними побудовами та практикою їх реалізації. К. С. Яцино підкреслює, що розгортання соціологічного методу відбувається за рахунок ресурсів соціології права, використання функцій якої на сучасному етапі спрямоване на вирішення ефективності тієї чи іншої правової норми, соціальної обумовленості законодавства, ступеню його легітимації. Соціологічне праворозуміння виконує роль синтезуючого елементу всієї системи методів, постійно спрямовуючи дослідника в русло пізнання правових явищ і процесів у взаємозв'язку їх з неправовими процесами і явищами – всією сукупністю соціальної реальності, яку мають впорядкувати норми права, і від якої залежить механізм їх ефективної дії. Результати дії норм права залежать не тільки і не стільки від ступеня їх досконалості, скільки від соціально-правових явищ і процесів, які опосередковують процес реалізації цих норм у конкретних відносинах. А тому без ґрунтовного вивчення правового і соціального оточення, що утворює фон дії права, неможливо здійснювати ефективну діяльність як

на стадії правотворчості, так і правозастосування [17, с. 177-178]. Дослідники в галузі права вбачають нинішнє завдання методів соціологічних досліджень у поясненні і передбаченні варіацій дії права, його ролі та ефективності, шляхів виникнення і способів вирішення правових питань у суспільстві; їхній здатності виявити певні тенденції, ознаки правової поведінки у правовій системі конкретного суспільства; в інструментальності в руках тих, хто прагне змінити, контролювати правову систему чи маніпулювати нею [16, с. 150; 18, с. 562].

У свою чергу, формально-юридичний метод під час дослідження інструментів публічного адміністрування спрямований на аналіз змісту нормативно-правових актів, їхньої структури, термінологічного апарату та юридичної техніки тощо. Застосування цього методу наукового пізнання дозволяє встановити логічну послідовність і внутрішню узгодженість адміністративно-правових норм, виявити можливі колізії чи прогалини, оцінити якість законодавчих формулювань та ступінь їхньої відповідності принципам правової визначеності й передбачуваності.

При цьому у межах людиноцентристської концепції формально-юридичний метод набуває додаткового виміру, оскільки аналіз нормативного матеріалу здійснюється не лише з позицій технічної та логічної бездоганності, а й через призму прав, свобод та законних інтересів особи. Це означає, що кожна правова норма розглядається з точки зору її впливу на становище індивіда у публічно-правових відносинах, а оцінка її змісту включає визначення, наскільки вона сприяє або, навпаки, обмежує можливості реалізації адміністративно-правового статусу особи. Отже, формально-юридичний метод у поєднанні з людиноцентристським вектором наукового пошуку дозволяє забезпечити не лише формальну, а й змістовну відповідність інструментів публічного адміністрування конституційним цінностям і стандартам захисту прав і свобод людини і громадянина.

Метод правового моделювання під час дослідження інструментів публічного адміністрування використовується для розробки оптимальних варіантів адміністративно-правового регулювання, прогнозування наслідків запровадження нових норм адміністративного права та удосконалення існуючих адміністративно-правових механізмів. Сутність цього методу полягає у створенні теоретичних або практичних моделей правових явищ, які відтворюють ключові параметри досліджуваного предмета та дозволяють оцінити можливі сценарії його розвитку. У контексті ж людиноцентристського підходу правове моделювання передбачає, що базовим критерієм ефективності будь-якої моделі є ступінь її відповідності правам, свободам та законним інтересам людини. Це означає, що при конструюванні нових інструментів публічного адміністрування чи модернізації існуючих, дослідник повинен передбачати, як саме пропонувані зміни вплинуть на правовий статус особи, рівень її захищеності та можливості реалізації конституційних та інших юридичних гарантій.

Висновки і пропозиції. У підсумку узагальнено можна стверджувати, що спеціально-юридичні методи наукового пізнання забезпечують цілісне дослідження інструментів публічного адміністрування. Так, історико-правовий метод відтворює динаміку їх становлення, системно-структурний – виявляє внутрішню організацію та відповідність людиноцентричним орієнтирам,

конкретно-дедуктивний і соціологічний, в свою чергу, дозволяють поєднати доктрину з практикою. Натомість формально-юридичний метод гарантує якість нормативного матеріалу, а метод правового моделювання відкриває можливості для прогнозування й оптимізації адміністративно-правового регулювання в означеній сфері правовідносин.

При цьому, слід підкреслити, що в умовах людиноцентричної парадигми кожен із розглянутих методів набуває додаткового виміру. Зокрема, об'єктом аналізу стає не лише ефективність адміністративно-правового механізму як такого, а й його здатність забезпечувати пріоритет прав, свобод та законних інтересів особи. У такій логіці будь-який спеціально-юридичний метод виступає засобом оцінки того, наскільки конкретний інструмент публічного адміністрування відповідає конституційним цінностям і сприяє реальній реалізації адміністративно-правового статусу особи.

Обґрунтовано, що комплексне застосування спеціально-юридичних методів дозволяє отримати цілісне уявлення про функціонування інструментів публічного адміністрування, поєднуючи історичний і порівняльний аналіз, структурно-функціональний розгляд, дедуктивну логіку, соціологічну верифікацію, формально-юридичний аналіз і моделювання перспектив подальшого розвитку цього інституту. Підкреслено, що таке поєднання забезпечує внутрішню несутеречливість, системність і прикладну значущість дослідження.

Список використаної літератури

1. Авер'янов В. Б. Людиноцентристська ідеологія як основа реформування українського адміністративного права в умовах інтеграційного процесу. Держава та регіони. Серія «Право». 2010. Вип. 2. С. 87-92.
2. Лютиков П. С. Феномен юридичних осіб як суб'єктів адміністративного права : Монографія. Херсон, 2013. 252 с.
3. Мельник Р. С. Концепція людиноцентризму у сучасній доктрині адміністративного права. Право України. 2015. № 10. С. 157-165.
4. Курінний Є. В. Реформування українського адміністративного права: декілька тез про сутність процесу. Адміністративне право та процес. 2013. № 2. С. 5-15.
5. Білоус О. В. Поняття та категорії адміністративного судочинства: людиноцентричні та аксіологічні аспекти тлумачення : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Дніпро, 2020. 395 с.
6. Юровська В. В. Людиноцентристська концепція адміністративно-правової доктрини як ідеологічна передумова перегляду змісту методів адміністративного права. Visegrad Journal on Human Rights. 2016. № 6. С. 82-89.
7. Маслова А. Б. Концепція людиноцентризму в адміністративному праві: передумови виникнення, зміст та нормативна основа. Jurnalul juridic național: teorie și practică. 2020. № 4. С. 118-128.
8. Юровська В. В. Методи адміністративного права: питання теорії та практики: Монографія. Запоріжжя, 2018. 344 с.
9. Єлістратов А. І. Основні начала адміністративного права. Видання 2-е. 1917. 294 с.
10. Карадже-Іскров М. П. Новітня еволюція адміністративного права. Вид. бюро держ. ун-ту, 1927. 38 с.
11. Наука адміністрації й адміністративного права. Загальна частина (за викладами професора Юрія Панейка) / укладачі : В. М. Бевзенко, І. Б. Коліушко, О. Р. Радишевська, І. С. Гриценко, П. Б. Стецюк. Київ : ВД «Дакор», 2016. 464 с.
12. Євтихiev О. Ф. Законна сила актів адміністрації. Люблін, 1911. 288 с.
13. Маслова А. Б. Органи, що реалізують державну митну політику, як складова системи публічного адміністрування: людиноцентристська концепція трансформації: дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2021. 444 с.

14. Принцип верховенства права: проблеми теорії та практики: у двох книгах / за заг. ред. Ю. С. Шемчушенка; відп. ред. В. Б. Авер'янов. К.: Конус-Ю, 2008. Кн. 2: Принцип верховенства права у діяльності держави та в адміністративному праві. 314 с.
15. Мельник Р. С. Адміністративне право і процес: теорія та практика правозастосування: Монографія. Херсон, 2019. 210 с.
16. Шахов С. В. Норми адміністративного права: теоретико-правові аспекти ефективності : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Дніпро, 2020. 442 с.
17. Яцино К. С. Предмет соціології права та її місце в системі юридичних наук: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. К., 2013. 191 с.
18. Юридична енциклопедія: В 6-ти томах / Гол. ред.: Шемшученко Ю. С., Зяблюк М. П., Горбатенко В. Д. та ін. Т. 5. К., 2003. 768 с.

References

1. Averianov, V. B. (2010). Liudynotsentristska ideolohiia yak osnova reformuvannia ukrainskoho administratyvnoho prava v umovakh intehtatsiinoho protsesu [Human-centric ideology as the basis for reforming Ukrainian administrative law in the context of the integration process]. *Derzhava ta rehiony. Seriiia «Pravo» – State and Regions. Series “Law”*, (2), 87-92 [in Ukrainian].
2. Liutikov, P. S. (2013). Fenomen yurydychnykh osib yak subiektiv administratyvnoho prava [The phenomenon of legal entities as subjects of administrative law] (Monograph). Kherson [in Ukrainian].
3. Melnyk, R. S. (2015). Kontseptsiiia liudynotsentryzmu u suchasni doktryni administratyvnoho prava [The concept of human-centrism in the modern doctrine of administrative law]. *Pravo Ukrainy – Law of Ukraine*, (10), 157-165 [in Ukrainian].
4. Kurinnyi, Ye. V. (2013). Reformuvannia ukrainskoho administratyvnoho prava: dekilka tez pro sutnist protsesu [Reforming Ukrainian administrative law: several theses on the essence of the process]. *Administratyvne pravo ta protses – Administrative Law and Process*, (2), 5-15 [in Ukrainian].
5. Bilous, O. V. (2020). Poniattia ta katehorii administratyvnoho sudochynstva: liudynotsentrychni ta aksiolohichni aspekty tlumachennia [Concepts and categories of administrative justice: human-centric and axiological aspects of interpretation] (Doctor of Law thesis, specialty 12.00.07). Dnipro [in Ukrainian].
6. Yurovska, V. V. (2016). Liudynotsentryska kontseptsiiia administratyvno-pravovoi doktryny yak ideolohichna peredumova perehliadu zmistu metodiv administratyvnoho prava [Human-centric concept of administrative-legal doctrine as an ideological prerequisite for reviewing the content of administrative law methods]. *Visegrad Journal on Human Rights*, (6), 82-89 [in Ukrainian].
7. Maslova, A. B. (2020). Kontseptsiiia liudynotsentryzmu v administratyvnomu pravi: peredumovy vynykennia, zmist ta normatyvna osnova [The concept of human-centrism in administrative law: prerequisites, content, and normative basis]. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*, (4), 118-128 [in Ukrainian].
8. Yurovska, V. V. (2018). Metody administratyvnoho prava: pytannia teorii ta praktyky [Methods of administrative law: issues of theory and practice] (Monograph). Zaporizhzhia [in Ukrainian].
9. Yelistratov, A. I. (1917). Osnovni nachala administratyvnoho prava [Basic principles of administrative law] (2nd ed.) [in Ukrainian].
10. Karadzhe-Iskrov, M. P. (1927). Novitnia evoliutsiiia administratyvnoho prava [The latest evolution of administrative law]. State University Publishing Bureau [in Ukrainian].
11. Bevzenko, V. M., Koliushko, I. B., Radyshenska, O. R., Hrytsenko, I. S., & Stetsiuk, P. B. (Comps.). (2016). Nauka administratsii y administratyvnoho prava. Zahalna chastyna (za vykladamy profesora Yuriia Paneika) [Science of administration and administrative law. General part (based on the lectures of Professor Yurii Paneyko)]. Kyiv: Dakor [in Ukrainian].
12. Yevtykhiev, O. F. (1911). Zakonna syła aktiv administratsii [The legal force of acts of administration]. Lublin [in Ukrainian].
13. Maslova, A. B. (2021). Orhany, shcho realizuiut derzhavnu mytnu polityku, yak skladova systemy publicznego administruvannia: liudynotsentryska kontseptsiiia transformatsii

[Authorities implementing the state customs policy as part of the public administration system: anthropocentric concept of transformation] (Doctor of Law thesis, specialty 12.00.07). Zaporizhzhia [in Ukrainian].

14. Shemshuchenko, Yu. S. (Ed.), & Averianov, V. B. (Ed.). (2008). Pryntsyp verkhovenstva prava: Problemy teorii ta praktyky: u dvokh knykhakh. Knyha 2: Pryntsyp verkhovenstva prava u diialnosti derzhavy ta v administratyvnomu pravi [The rule of law principle: Problems of theory and practice: in two books. Book 2: The rule of law principle in the activities of the state and in administrative law]. Kyiv: Konus-Yu [in Ukrainian].
15. Melnyk, R. S. (2019). Administratyvnepravoiprotse: teoriia ta praktyka pravozaastosuvannia [Administrative law and process: theory and practice of law enforcement] (Monograph). Kherson [in Ukrainian].
16. Shakhov, S. V. (2020). Normy administratyvnoho prava: teoretyko-pravovi aspekty efektyvnosti [Norms of administrative law: theoretical and legal aspects of effectiveness] (Doctor of Law thesis, specialty 12.00.07). Dnipro [in Ukrainian].
17. Yatsyno, K. S. (2013). Predmet sotsiologii prava ta yii mistse v systemi yurydychnykh nauk [The subject of the sociology of law and its place in the system of legal sciences] (PhD thesis in Law, specialty 12.00.01). Kyiv [in Ukrainian].
18. Shemshuchenko, Yu. S., Ziabliuk, M. P., Horbatenko, V. D., et al. (Eds.). (2003). Yurydychna entsyklopediia [Legal encyclopedia] (Vol. 5). Kyiv [in Ukrainian].

Стаття надійшла 05.09.2025 р.

V. V. Yurchenko, Doctor of Philosophy in Law
 Private Notary of the Kyiv City Notarial District
 18 Antonovycha St, Kyiv, 01024, Ukraine
 e-mail: notar4340@gmail.com
 ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0004-4980-4859>

THE HUMAN-CENTRIC CONCEPT AS A BASIS FOR THE APPLICATION OF SPECIAL-LEGAL METHODS IN THE STUDY OF PUBLIC ADMINISTRATION INSTRUMENTS

Summary

The article is devoted to the consideration of the human-centric concept as the basis for applying special-legal methods in the study of public administration instruments.

The author argues that special-legal methods of scientific cognition ensure a comprehensive study of public administration instruments. Thus, the historical-legal method reproduces the dynamics of their formation, the systemic-structural method reveals their internal organization and conformity to human-centric guidelines, while the concrete-deductive and sociological methods, in turn, allow linking doctrine with practice. At the same time, the formal-legal method guarantees the quality of normative material, and the method of legal modeling opens up opportunities for forecasting and optimizing administrative-legal regulation in the specified sphere of legal relations.

It is emphasized that under the human-centric paradigm each of the considered methods acquires an additional dimension. In particular, the object of analysis becomes not only the effectiveness of the administrative-legal mechanism as such, but also its ability to ensure the priority of the rights, freedoms, and legitimate interests of the individual. In this logic, any special-legal method serves as a tool for assessing to what extent a particular instrument of public administration corresponds to constitutional values and contributes to the real implementation of the administrative-legal status of the individual.

It is substantiated that the integrated application of special-legal methods makes it possible to obtain a holistic understanding of the functioning of public administration instruments, combining historical and comparative analysis, structural-functional examination, deductive

